

Carles Riba - Joan Vinyoli

Cambridge, 16 nov. 1938

Estimat Vinyoli:

Hi pot haver pau al món! Sóc darrera una finestra rilkiana, que em retalla un paisatge d'estampa: un llarg herbei amb coloms blancs, travessat per un rierol amb cignes, arbres tardorals sobre un cel blanc, uns cottages mig ocults al fons; passa un estudiant amb la seva togueta, llegint; un ciutadà pesca com Chamberlain el dissabte a la tarda. Tot és dolç, ordenat, amable i alegre, àdhuc dins la boira humida com ahir — la nostra primera gran boira anglesa, que ens esperava al pati de Christ's College — amb el fantasma de Milton. Cambridge és la universitat dels poetes: de Marlowe a Brooke gairebé tots han passat per ací. Ahir vaig parlar de Muntaner a una dotzena escassa d'oients molt atents; pocs, però amb tot el cerimonial universitari. Vaig adelitar-los, visiblement, introduint el meu personatge amb aquell vers de Carner sobre Anglaterra, un vers d'un poema que no crec que hagi escrit mai sencer: "Terra de puritans, poetes i pirates!" Cal ésser així, Vinyoli, es veu: Muntaner ho era, i llavors tots plegats érem alguna cosa; i Anglaterra amb el seu imperi em sembla així muntat. Tot és qüestió, llavors, de dosis: una mica més o menys de Bíblia, una mica més o menys de poesia etc. Un dia em destriaré: aquesta gent em fa curiós de la meua composició; tinc por que em trobaré poca pirateria: tot això d'ací m'és ofert, i a penes goso tocar-ho. Aquella basarda que tenia de venir, s'ha esvaït, ja des de Dover. Un es sent dins un sistema poderós, immens, inexorable; però els nadius, fan l'efecte una de dues: o d'entendre'l tan poc com jo mateix,

No consta a l'original 10

estranger, i llavors són pedants, mastegatxes, tímids etc. segons el temperament; o de trobar-s'hi bé, lligats amb ell per un pacte lliure, com jo mateix, l'estranger, i moure-s'hi amb comoditat, dignitat i humor — sempre seriosament, amb això que d'una manera intraduïble se'n diu "safety". Estem decidint que, després de la pau, serà aquest el país del nostre descans, o del nostre recomençament. Que lleugera i desballestada ens apareix França, ara... I amb tot... Ahir, acabat de sopar, vam assistir a un debat a la Unió d'Estudiants de Cambridge. Un petit parlament, una escola de parlamentaris. Tema: "Que la derrota del Govern espanyol seria la derrota del progrés i la civilització". Més de tres-cents estudiants, MM AA etc. a discutir lliurement: un indi, en impecable frac, presidia. No pot imaginar la suma de passió, d'humor, de respecte i d'arguments que s'hi va despendre; votació final (pel procediment de les dues portes, la dels sí i la dels no): 260 i tants per la República, 44 solament per Franco. No cal trencar res, Vinyoli, per a estar amb la raó i la justícia.

Espan? →

I a Londres, no pot pensar com ens han dut, invitat, mirat i interrogat (som tanmateix uns éssers curiosos!), planyut i ajudat! Solament les coses, el sistema, és dur: la gent és pròxima. Ens havíem temut justament el contrari!

No hi ha coma →

Demà anirem a fer l'experiència d'Oxford. Després, per Stratford, de nou a Londres. No sabem per quants dies: una setmana o més. Fem d'una mena d'ambaixadors intel·lectuals de Catalunya i de la seva fe republicana i de la seva voluntat de permanència com a valor espiritual en el món. No crec que sigui excessiu de dir que no és ineficaç la nostra acció. D'altres ens hi han precedit i ens hi acompanyen. Cal que en vinguin d'altres. Guanyarem per aquí també, i no solament per les armes.

Deurem ésser a Barcelona entre el 5 i el 12. Continuarem. No poso, doncs, punt final, perquè tot just he començat. I no

coma? →

dic adéu, sinó — amb bons records per als amics, especialment Bofill i Ferro — a reveure

C. Riba

Si m'hagués sentit, entre paràgraf i paràgraf d'aquesta lletra, quines converses amb la cambrera! És de Cambridge mateix, xerraire, i parla "lo pus bell anglès del món".

Sense guinet?

L'Isle Adam, 30.4.1940

Molt estimat amic:

Entre les lletres del paquet benvingut, la seva se'm destaca per un to particularment desolat. Encara que V. no m'ho digués, coneixeria que aquesta tristesa és de crisi íntima, d'insatisfacció en l'afrontament amb si mateix, d'interval entre velles esperances que de sobte ens apareixen massa calculades i noves esperances més abandonades. En aquestes estones un consell és indiscret, inoperant; potser avui, al cap de dos mesos, seria senzillament anacrònic. Una lletra de Rosa L. que acaba d'arribar-me, em parla de V., me'l mostra abassegat per feines idiotes, però afectuós, i vull creure que més tranquil. No es forci a escriure'm, malgrat la meua insistència egoista: em basta, profundament em basta, sentir-lo present de lluny, actiu en la seva amistat; versos, sí, enviï-me'n alguns, coneguts o no. ¿Vol que li parli de mi? Però en rigor, aquesta crisi que li atribueixo potser no és més que la meua mateixa d'ara i adés... He viscut, aquests setze mesos d'exili, en una mena de moviment d'espiral: ascensions lentes, i descensos bruscos en els quals em sembla arribar més avall que no era abans. Li transcriuré una cançó (Per a una sola veu...) que expressa alguna cosa d'aquest terrible estancament en la tristesa — aquella tristesa, però, que un no gosa qualificar de diabòlica, perquè l'esperança, baldament negra, hi és:

Cançó en la calma morta

Melangia encalmada!
 Ni vent ni pena viva
 per despertar les veles
 d'aquest dia sense illes!
 El temps és sols estesa,

l'estesa sols fugida
 dels ulls cap a un enllà
 que els venç i no els omplia.
 L'hora ve sense onada,
 resta sense agonia:
 com una morta nua
 sembla més nua i trista.
 No tenen pes ni ales
 paraules que diria:
 foren dins l'aire un aire
 a penes més sensible.
 La nit haurà vingut,
 i me n'adonaria
 no pel pas que acompanya
 ni la guia que brilla,
 ans perquè em voltarà
 talment de mi sortida,
 com si sobrés de mi
 i no volgués jaquir-me:
 de mi, amb el destí
 i els noms que ja no el signen,
 i amb l'esperança negra
 i amb la memòria trida.

Això era un dia de novembre... Potser demà tornarà a ésser així... Però com he conegut també aquelles hores de plenitud que V. em desitja, aquelles hores que salven! Fins a meravellar-me d'ésser tan feliç. "D'ésser amb tot tan feliç", com deia Hölderlin. "Amb tot": inefablement en el doble sentit d'aquesta ambigua expressió. Envio a Rosa L. una còpia de les dues elegies encara inèdites: la VI i la VII; les més llargues, i, la VII, la darrera cosa que he escrit. És un intent d'explicar-me a través del mite de la tornada d'Ulisses. El tema és reprès de la meva mateixa poesia: ¿recorda "El darrer freu"?

Ens salvem, no d'una vegada per a sempre, sinó cada vegada que responem de ple, amb un total abandó, a la sollicitació divina; defugir un risc en el pla temporal, obtenir, conquerir, són aventures reeixides; la sola i veritable ventura és tornar a nosaltres mateixos i als perills que encara ens hi esperen, despullats, però secretament rics dels dons de la Caritat, — i de la més pura experiència, que és la il·luminació sobre els mitjans i les aptituds amb què personalment comptem, en el pla diví respecte a cadascun de nosaltres, per a salvar-nos en la "última pau". No pretenc haver fet res de místic, ho dic humilment; sé que no puc ni aspirar-hi; ans m'avergonyeix la indecisió en el to i en les figures d'aquests poemes: la mateixa, en rigor, que hi ha en el fons de mi. — M'ha promès, aquell que els portarà aquestes lletres, que els farà arribar també els n^{os} de la R. de C. Si no ho aconseguís, jo els enviaria, amb una altra expedició, la còpia de les quatre precedents elegies que no coneixen. En una (la III) assajo de dir les impressions, no, els sentiments, de l'escapada a Irlanda que vam fer la meua dona i jo el maig passat. Quin meravellós trencament d'aquella monotonia tanmateix dolça, apaivagadora, del vell parc del castell de Bierville on llavors vivíem. L'Isle Adam és més mundà; París és magníficament a la vora: hi anem sovint, per la feina múltiple de la revista, de les publicacions que organitzem, de la cura d'interessos dels intel·lectuals refugiats; també per vagar en els antics carrers, tan vivents de grans records i de realitat actual. Fora d'això, habitem, en més petit, també entre arbres i aigües; en la primavera indecisa, un bell castanyer ha florit darrera el meu balcó. — Estimat amic, li escric desordenadament, atropelladament, i tan feliç de fer-ho, que únicament li parlaria de coses que em fan, amb tot, feliç. Les altres... V. em diu "esperança i confiança!" Sí, les comparteixo amb Vs.: la idiota desmesura que a mi m'ha exiliat, els ofega a Vs. aquí baix cruelment; tinguin fe i practiquin-la: jo els asseguro, des d'un dels centres vitals del món, que l'esforç i la consciència dels millors són avui per allò mateix per què vam avançar-nos a lluitar nosaltres. — ¿Arriba aquí baix la revista Esprit? La segueixo assíduament des de fa uns quants mesos i literalment m'illumina. — En les lletres a Rosa i a S. P. em completaré una mica. — Clementina, els nois, la petita Eulàlia, el saluden afectuosament. Per què és tan lluny? L'abraça

C. R.